

PM - Utredning groddjur, hasselsnok och våtmark inför detaljplanering i centrala Ösmo etapp 1-Hallängen i Nynäshamns kommun

PM datum: 20210525, rev 20210609 och 20210621.

Text: Gunnar Myrhede, Lektus AB

Granskning: Vincent Bengtsson, Lektus AB, Linda Nordkvist, Lektus AB

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	4
2. Groddjursutredning.....	5
3. Livsmiljöer för hasselsnok	6
4. Utredning om våtmarken.....	7
5. Regler för markavvattning.	8
6. Diskussion och rekommendationer	8

Bilaga 1: Karta över våtmarken.
Bilaga 2. Rapport eDNA-analys.

1. Bakgrund

Nynäshamns kommun planerar för bostäder, lokaler och förskola i centrala och södra Ösmo. Planområdet, Ösmo etapp 1, omfattar knappt 10 ha och utgörs idag av naturmark, en större klippt gräsyta samt centrumbebyggelse.

Under 2020 genomfördes en naturvärdesinventering (NVI) och landskapsekologisk analys för samtliga fem etapper som det planeras för i södra och centrala Ösmo. Inom etapp 1 återfanns fyra naturvärdesobjekt, varav det ena innefattar ett mindre våtmarksområde. I rapporten konstateras att det finns förutsättningar för lekande groddjur i sumpskogar och öppna diken inom NVI:ns inventeringsområde. Även om förutsättningarna inte bedömdes som optimala, främst med anledning av beskuggning i skogsmark, kunde rapportskrivarna inte utesluta att lek förekommer i någon omfattning. En fördjupad inventering av groddjur föreslogs därför i de sumpskogar och vattenförekomster som finns i inventeringsområdet. I NVI:n konstaterades även att hasselsnok hade påträffats strax sydost om etapp 1 (rapporterat i artportalen 2015). Nynäshamns kommun bedömer att det inte finns habitat inom etapp 1 som är lämpliga som sommar- eller vinterlokaler för hasselsnok, men eftersom arten återfinns i många delar av kommunen är det motiverat att bedömning görs även av en extern part. Även en närmare utredning av våtmarken är nödvändig för att gå vidare i planarbetet. Lektus AB har på uppdrag av Nynäshamns kommun utfört följande utredningar:

- Groddjursutredning
- Livsmiljöer för hasselsnok
- Utredning om våtmarken, inmätning, lämplighet som dagvattenmagasin mm.
- Regler för markavvattning.

Utredningsområdet framgår av figur 1.

Figur 1. Utredningsområde, röd markering. (Blå markering visar hela planområdet för Ösmo etapp 1).

2. Groddjursutredning

Hallängen besöktes 20 och 21 april 2021. Hela utredningsområdet avsöktes efter möjliga lekplatser för grodor och salamandrar. Inga fler möjliga lekplatser än den våtmark som redan beskrivits i NVI:n hittades. Våtmarken besöktes dels dagtid dels i skymning/mörker för eftersök av groddjur. Inga groddjur eller romklumpar hittades. Däremot var det gott om mygglarver och nattsländelarver (husbyggare).

Nytt besök gjordes 5 maj 2021. Det var tyvärr en kall och regnig dag och inte heller då sågs några groddjur eller romklumpar. Vattenprover (eDNA) togs för att söka genetiska spår av grodor, paddor och salamandrar i våtmarken. Analysen visade spår av mindre vattensalamander i den norra, lite djupare delen av kärret. Se även rapport i bilaga 2. eDNA är kortlivat. Analysen ger en bild av förekomst de senaste cirka 2-3 veckorna. Troligen har en eller flera mindre vattensalamandrar uppehållit sig i våtmarken i anslutning till provtagningen i början på maj. Transport av eDNA från annan plats till våtmarken till exempel via predator bedöms mindre sannolikt. För att säkert veta om det är en viktig lokal för lek och uppväxt av mindre vattensalamander kan ytterligare provtagning/verifiering göras. Ett förslag kan vara en förnyad provtagning nästa lekperiod.

Figur 2. Undersökning av våtmarken.

3. Livsmiljöer för hasselsnok

Hallängen besöktes 20, 21 april och 12 maj 2021. Hela naturområdet avsöktes efter möjliga livsmiljöer för hasselsnok. Arten finns rapporterad från friluftsområdet söder om infartsvägen till Ösmo, ca 500 meter sydost om Hallängen, i ett område med hällmark. Hasselsnoken tycker om värme och förekommer ibland annat lövskogsbryn, torrare ljung och – hagmarker. Ofta i anslutning till sten- och klippansamlingar, hällmarker. Utredningsområdet vid Hallängen är snårigt och tätt med mycket yngre lövskog och relativt fuktig mark. Inga bra livsmiljöer för hasselsnok hittades, varken för sommar eller vintervistelse. se även figur 3.

Figur 3. Utredningsområdet vid Hallängen.

4. Utredning om våtmarken

Våtmarken mättes in 5 maj 2021. GPS-instrumentet Trimble Geo7X användes. Noggrannheten i mätningen bedöms till högst en meters felmarginal (0.81 i plan, 0.90 i höjdled). Aktuell strandlinje och strandlinjen vid högsta vattenstånd mättes in. Högsta strandlinjen bedömdes efter marknivå och vegetation. Se även bilaga 1 och figur 5. Det är ett flikigt, ganska litet kärr med björk och al i trädsiktet. Vattendjupet varierar mellan någon och några decimeter. Utbredningen av kärret varierar något med årstiden. Största djupet var 0.32 meter vid inmätningen. Buffertzonen kring inmätningen har satts till 3 meter. Våtmarken bedöms sällan torka ut helt utan håller troligen vatten året runt de flesta år.

Figur 4. Kärret med bebyggelsen i norr.

Figur 5. Karta över kärret efter inmätning. Yttre linjen motsvarar utbredning vid högsta vattennivå.

5. Regler för markavvattning.

Markavvattning är att varaktigt sänka vattennivån i ett område med syftet att öka markens lämplighet till ett visst syfte till exempel bebyggelse. Markavvattning är alltid tillståndspliktigt enligt miljöbalken 11 kap. 13 § MB. Tillstånd till markavvattning söks som regel hos länsstyrelsen.

I södra Sverige, där Stockholms län ingår, råder förbud mot markavvattning. (Förordning 2013:1173, § 4). Dispens från förbudet kan sökas från länsstyrelsen. Det innebär att man inför en markavvattning i Nynäshamns kommun först behöver söka dispens från förbudet och sedan dessutom söka tillstånd för markavvattningen.

6. Diskussion och rekommendationer

Mindre vattensalamander var det enda groddjur som påvisades i utredningen. De är kända för att kunna röra sig relativt långt. Våtmarken kan fungera som lekplats för mindre vattensalamander men de spår som hittades kan också handla om några enstaka djur som besökt våtmarken i jakt på partner. Det faktum att bara spår av salamandrar återfanns i ett av två prover antyder att det nog rör sig om enstaka individer. Djuren är fridlysta och för att inte påverka dem negativt bör åtgärder i området i och kring våtmarken undvikas under den period de kan vistas i vattnet från lekperioden med början i april och fram till

årsungarna går upp på land i oktober. Med åtgärder menas fysiska ingrepp i miljön i närheten av våtmarken som kan skada salamandrarna. Exempel kan vara grävning/schaktning, avverkning, körning med maskiner...

Området med våtmarken i NVI:n (nr 9) och gärna en sträcka ner till korsningen vid Nyblevägen bör lämnas som naturmark. Knyt gärna också ihop naturmarken med fornlämningsområdet (nr 8 i NVI:n). Se även figur 6. Vid cykelbanan vid korsningen finns en dagvattentrumma under vägen som groddjuren säkert kan utnyttja som passage under Nyblevägen. Om man behåller ett grönt stråk i väster och nordväst finns möjlighet för groddjuren att vistas där och röra sig i mellan våtmarken och naturmarken i söder. Området där våtmarken ligger är omgärdad av vandringshinder i form av vägar och villatomter i tre riktningar. Om man bygger ut området kommer man att ytterligare öka antalet vandringshinder. Med den undersökning som gjorts vet man att mindre vattensalamander rört sig i vattenmiljön våren 2021. Det kan vara en lekplats och uppväxtmiljö för arten. Genom att spara ett gröonstråk finns fortsatta möjligheter för arten att vistas i området. Om man ökar vattenvolymen i våtmarken genom att fördjupa den och släpper in lite mera ljus till vattenmiljön genom att glesa den närmaste skogen kan man förbättra möjligheterna för groddjur i området.

Utglesning/avverkning av träd närmast våtmarken medför en höjning av vattennivån under större delen av året. Sommartid med större instrålning av solljus, ökad vattentemperatur och ökad avdunstning från vattenytan kan däremot vattennivån minska något jämfört med tidigare.

Med dagens kunskap anser Lektus AB att det är att föredra att göra minsta möjliga ingrepp. Spara en grönkorrridor och avled dagvatten från det nytillkommande området via reningssteg till befintlig våtmark. Om våtmarken visar sig vara en viktig lekplats och uppväxtmiljö för salamandrarna kan man utreda möjligheten att vidta åtgärder kring dagvattentrumman för att underlätta passage vid Nyblevägen.

Figur 6. Utdrag ur naturvärdesinventeringen. Grön linje visar principen för gröonstråket.

Våtmarken kan mycket väl användas som dagvattenmagasin/rening av dagvatten både som den ser ut i dag och om man vill öka kapaciteten genom att öka volymen genom en fördjupning/utökning av våtmarken. I båda fallen behöver man som säkerhet ett reningssteg innan man leder dagvattnet till våtmarken. En oljeavskiljare anpassad för dagvatten kan vara lämplig. En sedimentationsdamm med dämt utlopp är en annan möjlighet. Reningssteget ska skydda våtmarken och växt och djurlivet där mot föroreningar som oljeföroreningar och metaller i dagvattnet och också ge möjlighet att ta hand om ett eventuellt utsläpp. Groddjur är bland annat känsliga för oljeföreningar. Både om våtmarken används som den är eller om den fördjupas bör utformningen detaljprojekteras och en anmälan om vattenverksamhet lämnas till länsstyrelsen.

Regler för markavvattning finns närmare beskrivet i kapitel 5. Man behöver båda söka dispens och tillstånd från länsstyrelsen.

Inga lämpliga livsmiljöer för hasselsnok hittades i utredningsområdet. Lektus bedömer därför att inga särskilda hänsyn behöver tas med hänsyn till hasselsnok.

Referenser:

Artdatabanken 2011. Artfaktablad hasselsnok *coronella austriaca*. Artdatabanken, SLU
Naturvårdsverket 2009, Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 Fridlysning och dispenser. Handbok 2009:2.
Fältbiologerna 1979. Grod- och kräldjur i Norden.
Karlsson, L. & Strid, T. 2020. *Naturvärdesinventering centrala och södra Ösmo, Nynäshamns kommun*. Naturcentrum AB i PDF-rapport till Nynäshamns kommun. 99 sidor.
